

CONSTANTIN REZACHEVICI

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU

- ZĂRNEȘTI 1690 -

Editura

ANDREAS

CONSTANTIN REZACHEVICI

**CONSTANTIN
BRÂNCOVEANU**

-ZĂRNEȘTI 1690-

Ediția a II-a

Editura
ANDREAS

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
REZACHEVICI, CONSTANTIN

Constantin Brâncoveanu – Zărnești – 1690 / Constantin Rezachevici
București: Andreas Print, 2014
ISBN 978-606-8271-63-7

DIFUZOR EXCLUSIV:
AGENȚIA DE DIFUZARE DE CARTE
IVO PRINT

Calea Griviței nr. 158, demisol, sector 1, București
Tel./Fax: 021.222.07.67
E-mail: ivo_print@yahoo.com
[http:// www.editura-andreas.ro](http://www.editura-andreas.ro)

Ilustrații

Coperta I:

Sus-stânga: Constantin Brâncoveanu. Frescă de la Hurezi, 1690;

Sus-dreapta: Castelul Bran. Reconstituire de Radu Oltean;

Jos: Bătălia de la Zărnești. Desen de Constantin Obedenaru.

Coperta IV:

Cetatea și Castelul Bran. Reconstituire de Radu Oltean.

© Editura **ANDREAS**, București, 2014

*Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate Editurii ANDREAS.
Nicio parte din această lucrare nu poate fi reprodușă, stocată și
retransmisă sub formă tipărită, electronică, mecanică, fotocopiată, audio
sau sub orice altă variantă fără permisiunea scrisă a Editurii ANDREAS.*

Tehnoredactare și copertă: **GHEORGHE DUMITRU**

Bun de tipar: 20.08.2014

Format: 16/54x84 cm (Z₆)

INTRODUCERE

LA EDIȚIA A DOUA

A părută în vara anului 1989, atunci când se pregăteau evenimente importante pentru istoria României, prima ediție a acestei lucrări s-a bucurat de o bună primire și tirajul, care astăzi ar părea foarte mare, s-a epuizat rapid. A trecut de atunci un sfert de veac, și cum interesul pentru Constantin Brâncoveanu, o figură de seamă a istoriei naționale, căreia Biserica Ortodoxă i-a acordat între timp și calitatea de Sfânt Martir, nu s-a diminuat, ba dimpotrivă, aș spune că a sporit, în condițiile în care istoria românească a veacurilor trecute aproape a fost scoasă din învățământul școlar, acolo unde majoritatea oamenilor își dobândesc cunoștințele de cultură generală și pe cele istorice, căutându-și astfel rădăcinile ființei naționale, a rezultat că o nouă ediție ar putea interesa atât pe cei tineri cât și alte generații.

Căci cartea de față prezintă un Brâncoveanu necunoscut chiar istoricilor, în primii doi ani de stăpânire, care concentrează însă principalele caracteristici ale întregii sale domnii, peste care literatura istorică ce îi este dedicată a trecut cu ușurință în câteva pagini cu caracter introductiv,

deși materialul documentar al epocii este enorm, cum rezultă și din lucrarea de față în care a fost folosit. În această perioadă de început, Constantin Brâncoveanu și-a vădit toate calitățile politice, diplomatice, organizatorice și, mai ales, strategico-militare, care pentru mulți atunci, ca și acum, au reprezentat o surpriză. Momentul însuși era de răscruce. Confruntat după ultimul asediu nereușit al Vienei de către turci (1683) cu reacția învingătorilor, Imperiul habsburgic și regatul polon, care năzuiau să înghită în înaintarea lor spre sudul Dunării Țările Române, dar și cu revenirea Înaltei Porți, într-un cadru politic european poate chiar mai complicat ca cel de astăzi, Constantin Brâncoveanu a fost obligat să-și precizeze poziția. Ar fi vrut să scape de dominația otomană, dar fără să schimbe, cum se spunea în epocă, jugul de lemn al turcilor cu cel de fier al nemților. Căci Poarta îi oferea cel puțin autonomie internă deplină, în timp ce Imperiul habsburgic doar o suzeranitate controlată și apăsătoare, la capătul căreia se întrededa schimbarea sa cu un guvernator imperial al cărui nume era deja vehiculat. Exemplul situației din Transilvania, în curs de înghițire de către imperiali, era concludent și domnul muntean n-a șovăit să acționeze.

Spre deosebire de contemporanul său Dimitrie Cantemir, Brâncoveanu a înțeles și a exprimat-o clar, că la 1689-1690 Imperiul otoman nu se afla cu totul pe panta descendentă, că mai avea încă resurse militare cu care ar fi putut spulbera Țările Române dacă puterile creștine nu ar fi alungat pe turci dincolo de Dunăre, ceea ce, după el, era clar că acestea nu o puteau face. Atunci, pentru a-și salva țara și domnia de dușmanii vecini, „*care se pregătesc să ne înghită cu gurile deschise*“, cum spunea Brâncoveanu

la 10 ianuarie 1689, a acționat diplomatic pe ascuns și strategico-militar pe față, cu riscul de a dezechilibra balanța de care vorbea ulterior secretarul său Del Chiaro, dintre cele doua împărății rivale, otomană și habsburgică, a cărei braț în cumpănă era chiar Țara Românească.

Atunci, în 1690, a fost „momentul astral” al domniei lui Constantin Brâncoveanu. Niciodată acesta nu va mai juca un rol atât de important în istoria Europei Centrale și de Sud-Est. Căci respingând tratatul imperial de supunere, dar evitând un conflict cu generalii imperiali care străbăteau Țara Românească pentru a obișnui pe domn cu ocupația austriacă, Brâncoveanu a fost creierul cel care a conceput atunci în secret planul efectiv de a restaura principatul autonom al Transilvaniei, instalându-l ca principe pe pretendentul Imre Thököly cu sprijinul Porții, înlăturând astfel primejdia stăpânirii imperiale din Transilvania și implicit de la hotarul Țării Românești. Și a izbândit, chiar dacă pentru puțin timp.

După un memorabil drum peste Carpați, reconstituit acum cu adevărat pentru întâia oară (cu ilustrații fotografice document, de la fața locului), Constantin Brâncoveanu și aliații săi turco-tătari au înfrânt oastea imperialo-transilvană lângă Zărnești în august 1690, într-o bătălie și ea reconstituită acum pentru prima dată cu adevărat, în cadrul toponimic real. Succesul datorat strategiei lui Brâncoveanu a dus dintr-o dată la schimbarea fronturilor. De unde expediția gândită de el era inițial menită să fie cu totul secundară (a patra coloană în planul de campanie din 1690 al marelui vizir), după biruința de la Zărnești a ajuns dintr-o dată pe direcția principală a frontului otomano-imperial. Între timp la Cristian, lângă Sibiu, în prezența

dietei transilvane Imre Thököly a fost încoronat ca principe al Transilvaniei, la o lună după victoria de la Zărnești. Însă remarcabilele consecințe strategice ale acestor desfășurări n-au fost observate și înțelese cu adevărat de istoricii perioadei. Căci după ezitări, pentru a păstra Transilvania, socotită mai importantă decât Serbia, în curs de recucerire de la otomani, imperialii și-au retras trupele din Balcani, aducându-le în interiorul arcului carpatic. Nu vor mai ajunge cu stăpânirea în aceleași locuri de la sudul Dunării decât în vremea Primului Război Mondial.

După Zărnești Brâncoveanu va discuta altfel cu habsburgii. Nici vorbă de vreun tratat de supunere. Iar cinci ani mai târziu, la 30 ianuarie 1695, împăratul Leopold I i-a acordat chiar diploma de principe al Sfântului Imperiu Romano-German, pe care o mai dobândise doar străbunicul său Radu Șerban în 1603.

Să nu uităm însă că și Transilvania s-a ales cu ceva. Înfrângerea suferită de imperiali la Zărnești, tocmai când se discuta forma de conducere a acesteia, a făcut ca diploma leopoldină din 24 noiembrie / 4 decembrie 1691, cu valoare de constituție a țării vreme de un secol și jumătate, să admită în diverse forme „tradițiile de autonomie transilvană“.

Cât despre campania din 1690, Del Chiaro sublinia că aceasta i-a îngăduit lui Brâncoveanu să-și arate **„marea sa iscusință în manevrarea treburilor politice, dobândind aprobarea turcilor, consimțământul germanilor și respectuoasa mulțumire a supușilor săi, care se văd într-o stare liniștită și pașnică“**. Acel Brâncoveanu la 36 de ani în 1690, despre care se știa atât de puțin în trecut, merita să fie cu adevărat cunoscut atât în 1989, când a apărut edi-

Constantin Brâncoveanu – Zărnești 1690 –

ția întâi a acestei cărți, cât și acum în 2014, când se împlinesc 300 de ani de la cruda și nedreapta lui moarte.

*

* *

Această nouă ediție ilustrată cu multe fotografii document ale unor locuri care în parte s-au schimbat între cele două ediții, vede lumina tiparului din imboldul și cu truda neprecupețită a Pr. Ion Andrei Țârlescu, binecinstitor al Sfinților Brâncoveni, și, desigur, cu sprijinul Editurii Andreas, cărora li se cuvin alese mulțumiri.

29 iulie 2014
București

CONSTANTIN REZACHEVICI

Constantin Brâncoveanu.

Tablou din 1696, la șase ani după bătălia de la Zărnești

I.

ÎMPREJURĂRI STRATEGICE EUROPENE LA ÎNCEPUT DE DOMNIE

„Țara noastră [...] este înconjurată din toate părțile de dușmani, care se pregătesc să ne înghită cu gurile deschise“ (Constantin Brâncoveanu, 31 decembrie 1688/11 ianuarie 1689).

„Cel ce gândește să-și răscumpere patria lui din robiea tirănească întâi trebuie să caute folosul cel de obște [...], deacii să caute ale războiului și ale biruinții și atunci este fapta cea desăvârșită încoronată [...], adică sfârșitul cunună lucrul“ (Istoria Țării Românești de la octombrie 1688 până la martie 1717).

La sfârșitul lui octombrie 1688, când Constantin Brâncoveanu se urca pe tron, lumea europeană își îndrepta atenția asupra celor două conflicte majore care frământau apusul și centrul continentului : războiul lui Ludovic al XIV-lea, regele Franței, contra *Ligii de la Augsburg*, cunoscută și sub numele de *Marea Ligă* (1688–1697), și cel al *Ligii Sfinte* împotriva Imperiului otoman (1684–1699). Poziția țărilor române era, cum vom vedea, departe de a fi excentrică acestor conflicte, iar

Cuprins

Introducere la ediția a doua / 5

- I.** Împrejurări strategice europene la început de domnie / 11
- II.** Între imperiali și otomani. Probleme politico-militare românești în cadru internațional / 46
- III.** Pregătirea și declanșarea companiei din 1690 / 111
- IV.** Oastea lui Constantin Brâncoveanu / 182
- V.** O altă cale neobișnuită pentru oști peste Carpați / 220
- VI.** Bătălia de la Zărnești (11/21 August 1690) / 263
- VII.** Continuarea și urmările campaniei / 302

ANEXE:

- ❖ Situația geografică a taberei de la Potlogi / 176
- ❖ Componența armatei și flotei lui Constantin Brâncoveanu / 210
- ❖ Dispunerea trupelor și fazele bătăliei de la Zărnești / 297
- ❖ Itinerariile companiilor din 1689-1690 (după date sigure ale izvoarelor vremii) / 337

INDICE / 350

